

Provođenje Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva u Šibensko-kninskoj županiji

Ljubica Kronja

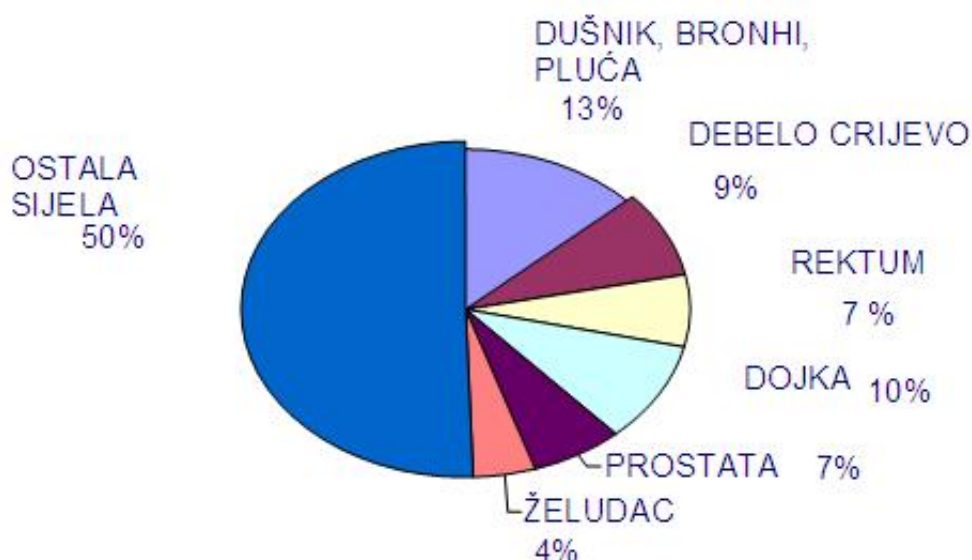
Zavod za javno zdravstvo Šibensko-kninske županije

Ključne riječi: skrining, rak debelog crijeva, Šibensko-kninska županija

Rak debelog crijeva je jedno od najčešćih sijela raka u muškaraca i žena u razvijenim zemljama. U našoj zemlji rak debelog crijeva je u muškaraca i u žena na drugome mjestu po oboljevanju od raka i predstavlja javnozdravstveni problem. Kod muškaraca je iza raka dušnika, bronha i pluća a kod žena iza raka dojke. Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva (dalje: Nacionalni program) pokrenut je na osnovu tih podataka od strane Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

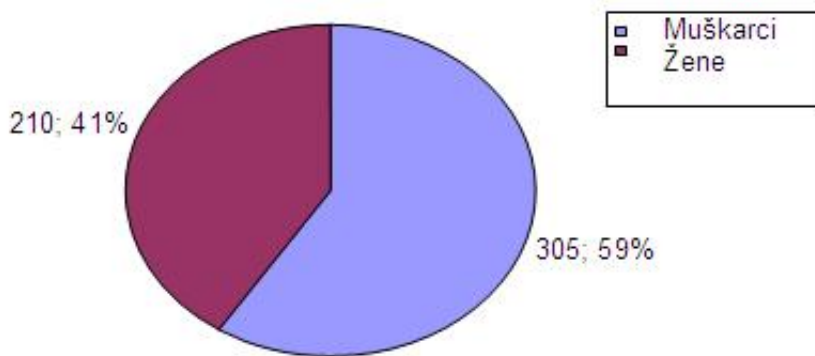
U ukupnom raku (za oba spola) u Šibensko-kninskoj županiji od 2000.- 2005. godine rak debelog crijeva zauzima vodeće mjesto (Slika 1.) s 16 % udjela u ukupnoj incidenciji a zatim slijede: rak dušnika, bronha i pluća (13%); rak dojke (10%); prostate (7%) te želudac (4%) (1). Incidencija raka debelog crijeva u stalnom je porastu i iznad je prosječne republičke stope.

Slika 1. Raspodjela najučestalijih sijela raka u ukupnom broju novooboljelih od raka u Šibensko-kninskoj županiji od 2000. - 2005. godine.

Odnos novooboljelih muškaraca prema ženama pa je odnos M : Ž = 1,4 : 1. , a struktura tog odnosa prikazana je na Slici 2.

Slika 2. Novootkriveni slučajevi raka debelog crijeva u Šibensko-kninskoj županiji od 2000.-2005. godine prema spolu.

Kako je najveći broj oboljelih od te bolesti starije od 50 godina, ispitanici u Nacionalnom programu su osobe u dobi od 50 do 74 godine starosti, bez obzira da li imaju zdravstveno osiguranje ili ne. Na šibenskom području to je oko 40 000 osoba. Svaka osoba starija od 50 godina nosi 5 % rizika da će do 74. godine oboljeti od raka debelog crijeva, odnosno nosi 2,5 % rizika da će umrijeti od te bolesti (2). U Šibensko-kninskoj županiji u razdoblju od 2000.- 2005. godine bilo je 515 novootkrivenih slučajeva raka debelog crijeva: 305 kod muškaraca i 210 kod žena.

Cilj Nacionalnog programa je otkriti rak debelog crijeva u što ranijem stadiju bolesti testiranjem okultnog krvarenja u stolici. Time bi se znatno utjecalo na izlječenje, odnosno na dulje preživljenje, a u petogodišnjem razdoblju smrtnost od raka debelog crijeva smanjila bi se za 15 %. Nacionalnim programom će se utjecati i na smanjenje incidencije od raka debelog crijeva uklanjanjem otkrivenih benignih izraslina iz kojih bi mogao nastati karcinom za 10-30 godina. Prema podacima iz istraživanja o ukupnom petogodišnjem preživljenju od raka debelog crijeva na šibenskom području za razdoblje 1991-1995. ono je dvostruko kraće (32%) od preživljenja u SAD-u za isto razdoblje (62%) (3,4).

Koordiniranje i organizacija Nacionalnog programa na županijskoj razini provodi županijski zavod za javno zdravstvo koji provodi i testiranje. Ispitanik dobiva na kućnu adresu: brošuru s podacima o načinu i važnosti provođenja testa; tri testa; 12 kartonskih štapića i anketni list. Radi se o gvajakovom testu koji se provodi nanošenjem tankog sloja stolice na kartonski test. Pristigle koverte u županijskom se zavodu testiraju u najkraćem roku. Rok ne bi smio biti dulji od dva tjedna od nanošenja stolice na testove. Na svako od 4 polja na testu, kao i na polja za kontrolu na testu, kapne se reagens. Nastanak plave boje indikator je prisustva hemoglobina, odnosno krvarenja u probavnom traktu.

U godini dana provođenja Nacionalnog programa u Šibensko-kninskoj županiji poslano je 6404 koverte na kućne adrese osoba rođenih 1933., 1934., 1936. i 1937. godine. Testirano je 857 ispitanika od kojih je 6% bilo pozitivnih i otkriven je 1 karcinom, 11 polipa, 15 hemoroida, 10 divertikula. U asimptomatskoj populaciji s prosječnim rizikom očekuje se 3-4% pozitivnih nalaza na okultno krvarenje u stolici kod ispitanika (2). U Nacionalnom programu u Šibensko-kninskoj županiji kolonoskopija je organizirana u Općoj bolnici Šibenik. Rade je kirurzi u najkraćem roku od dobivenih pozitivnih nalaza testa, u periodu od 2-3 tjedna. Za obavljanje kolonoskopije ispitanik treba biti dobro pripremljen, što se s njim dogovara u telefonskom razgovoru, pri obavješćivanju o pozitivnom rezultatu testa. Nacionalnim programom osigurana je kupovnica kojom pacijent besplatno podiže purgativ u ljekarni. Na samom početku provođenja Nacionalnog programa obavijestili smo sve ljekarne na području županije o ovim mjerama. Za kolonoskopiju je Nacionalnim programom osigurana za pacijente- uputnica i kupovnica koju mu šaljemo poštom. U posebnim slučajevima kupovnicu dostavljamo preko djelatnika zavoda za javno zdravstvo ili putem patronažnih sestara. Od samog početka provođenja Nacionalnog programa otvoren je besplatan telefon na kojem ispitanici mogu dobiti sve informacije oko pripreme samog testiranja stolice na skriveno krvarenje. Ukoliko je mjesto stanovanja ispitanika udaljeno 30 i više kilometara od grada gdje se obavlja kolonoskopija, ispitanik ima pravo na povrat putnih troškova.

Za uspješno provođenje Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva važna je dobra informiranost svih sudionika, suradnja svih uključenih u program, pomoć ispitanicima od strane obitelji ali svakako je najvažniji pozitivan stav o testiranju. Na samom početku provođenja Nacionalnog programa održani su sastanci za liječnike-preko Zbora liječnika podružnice Šibenik,

predavanja za građane kao i kontakt emisije na lokalnoj televiziji i radio postajama. Tiskan je i poster. Sve ove akcije trebale su doprinijeti prosvjećivanju građana o važnosti prevencije raka debelog crijeva jednostavnim testiranjem stolice na skriveno krvarenje. Da bi postigli ciljeve Nacionalnog programa važno je da odziv testiranih ispitanika bude oko 60% pozvanih. Nažalost, ovo do sada još nismo postigli jer se na testiranje odazvao tek svaki sedmi ispitanik. Kako je Nacionalni program na neki način još u početnoj fazi moramo i dalje intenzivno raditi na približavanju programa građanima u svrhu ostvarenja zadanih ciljeva.

Literatura:

1. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Registar za rak. Incidencija raka u Hrvatskoj, Bilteni 25-30. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo; 2002-2007.
2. Republika Hrvatska. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi. Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva.. Zagreb, 2007.
3. Kronja Lj. Utjecaj rata na epidemiološke značajke zloćudnih novotvorina na ratom zahvaćenom području. Magistarski rad. Zagreb. 2001.
4. Šamija M i sur.: Onkologija. Zagreb, Medicinska naklada; 2000. str. 449.

Adresa za kontakt:

Mr.sc.Ljubica Kronja, dr.med.
Zavod za javno zdravstvo Šibensko-kninske županije
Matije Gupca 74
Šibenik
Tel.: 022 341 221
Fax.: 022 341 225
epidemiolog@si.t-com.hr